

VALSTYBĖS DUOMENŲ VALDYSENOS INFORMACINĖS SISTEMOS (VDVIS) ĮGYVENDINIMO ALTERNATYVŲ ANALIZĖ PAGAL PRINCIPUS

Nr.	Principas	Principo turinys	Valstybės duomenų valdysenos informacinės sistemos (toliau – VDVIS) įgyvendinimo alternatyvų analizė pagal principus Alternatyva I. Perkelti Duomenų valdymo platformos posistemį, realizuotą Palantir Foundry platformoje, į valstybės duomenų centrą (VDC) (toliau – Alternatyva I). Alternatyva II. Suteikti teisę Valstybės duomenų agentūrai (toliau – Agentūra) jos valdomus ypatingos svarbos informacinius išteklius - VDVIS eksploatuoti privačiame duomenų centre (toliau – Alternatyva II).
Duomenų valdymo ir tvarkymo principai (VIIVĮ 4 str. 2 d.)			
1.	Nedubliavimo principas	Subjektai savo funkcijoms atlikti negali pakartotinai registruoti kitose registrų informacinėse sistemose įregistruotų objektų. Šis principas draudžia duomenų tvarkytojui rinkti ir į informacinę sistemą įrašyti duomenis iš pirminių šaltinių, jeigu juos galima gauti iš kitos informacinės sistemos per sąveiką.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS kaupiamos valstybės informacinių išteklių duomenų kopijos siekiant užtikrinti šių duomenų panaudojimą bendroje analitinėje erdvėje Lietuvos Respublikos oficialiosios statistikos ir valstybės duomenų valdysenos įstatymo (toliau – OSVDVĮ) 21 str. 1 d. nustatytiems tikslams.
2.	Išsamumo principas	Subjektų valdomi ir tvarkomi duomenys turi būti pakankami ir tinkamos apimties bei detalumo teisės aktų nustatytoms funkcijoms atlikti.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS kaupiamų valstybės duomenų išsamumą apibrėžia jų naudojimo tikslas pagal OSVDVĮ 21 str. 1 d. ir esamumas valstybės informaciniuose ištekliuose.
3.	Tikslumo principas	Duomenys, tvarkomi informacinėje sistemoje, turi būti reguliariai atnaujinami pagal šios ir kitų informacinių sistemų nuostatuose apibrėžiamus duomenų atnaujinimo periodiškumo parametrus, siekiant šių duomenų atitiktis kitose informacinėse sistemose tvarkomiems duomenims.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS kaupiami valstybės duomenys naujinami iškart įvykus pasikeitimams jų šaltinyje arba su valstybės informacinio išteklių valdytoju sutartu kitu racionaliū, naudojimo tikslą atitinkančiu, reguliarumu.
4.	Duomenų apimties mažinimo principas	Subjektai informacinėse sistemose privalo tvarkyti tik tiek duomenų, kiek jų būtina atliekant teisės aktų nustatytas funkcijas.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS kaupiami valstybės duomenys apimtį apibrėžia jų naudojimo tikslai, tai yra nesant OSVDVĮ 21 str. 1 d. nustatyto panaudojimo tikslo, valstybės duomenys iš valstybės informacinių išteklių nerenkami.
5.	Teisingumo principas	Informacinėje sistemoje tvarkomi duomenys turi būti teisingi ir atitikti juos patvirtinančius dokumentus ir faktus, taip pat kitose informacinėse sistemose tvarkomus duomenis. Duomenys yra laikomi teisingais tol, kol nenuginčyti ir (ar) nepatiksinti Lietuvos Respublikos įstatymuose, tiesiogiai taikomuose Europos Sąjungos teisės	Alternatyva I ir Alternatyva II Vadovaujantis OSVDVĮ 22 str. 2 d. į VDVIS teikiamų valstybės duomenų aktualumą, teisingumą ir išsamumą privalo užtikrinti šių duomenų teikėjas.

		aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ir informacinės sistemos nuostatuose nustatyta tvarka.	
6.	Saugumo principas	Turi būti užtikrinama, kad informacinėje sistemoje tvarkomi duomenys būtų prieinami tvarkyti reikiamu metu, apsaugoti nuo netyčinio ar neteisėto sunaikinimo, praradimo, pakeitimo, atskleidimo be leidimo ar neteisėtos prieigos prie jų suteikimo, taip pat nuo bet kokio kito neteisėto tvarkymo.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS duomenys tvarkomi vadovaujantis Agentūros informacijos saugumo valdymo sistemos vadovu ir sistemos duomenų saugos nuostatais, o Agentūros informacijos saugumo valdymo sistema yra sertifikuota pagal ISO/IEC 27001 standartą. Plačiau: https://vda.lrv.lt/lt/asmens-duomenu-apsauga/informacijos-saugumas/
7.	Sąveikumo principas	Subjektams leidžiama naudoti duomenis, tvarkomus įvairiose informacinėse sistemose, nepaisant jų naudojamų skirtingų duomenų teikimo būdų, formatų, semantikos ir standartų.	Alternatyva I Šiuo metu valstybės duomenų centre informacinių sistemų sąveikumo principas neužtikrinamas. Informacinės visuomenės plėtros komitetas pradėjo įgyvendinti projektą „Duomenų valdymo modelio sukūrimas“, kurio tikslas – parengti ir pradėti taikyti valstybės informacinių išteklių duomenų architektūros valdymo infrastruktūros veiklos, valdysenos modelius ir sukurti centralizuotai valdomas technines priemones, įgalinančias informacinių sistemų sąveikumą. Projekto pabaiga – 2026 m. balandžio 30 d. Alternatyva II Vadovaujantis Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 156, VDVIS kaupiami valstybės duomenys, užtikrinant jų saugumą ir integralumą, priklausomai nuo jų naudojimo tikslo ir konfidencialumo, gali būti teikiami šiais būdais: - interaktyviuoju valstybės duomenų teikimo būdu specialioje VDV IS aplinkoje, jei reikalingi asmens ar pseudoniminti duomenys arba siekiama gaunamus valstybės duomenis toliau analizuoti Valstybės duomenų valdymo platformoje, jeigu pareiškėjas turi teisę naudoti Valstybės duomenų valdymo platformą; - leidžiamosios kreipties būdu – valstybės duomenys pareiškėjui teikiami internetu ar kitais elektroninių ryšių tinklais pagal konkrečias užklausas, naudojant apibrėžtą valstybės duomenų teikimo sąsają; - paketiniu valstybės duomenų teikimo būdu – pareiškėjui pateikiant didelės apimties valstybės duomenis, pavyzdžiui, momentines kopijas (angl. snapshot); - kitais saugiais elektroniniais informacijos perdavimo būdais, pavyzdžiui, elektroniniu paštu, SFTP, SCP; - mišriuoju būdu;

			- viešo skelbimo būdu – viešai internete paskelbta valstybės duomenų rinkmena, kuri gali būti perduodama pareiškėjui interneto naršyklės priemonėmis.
8.	Atvirumo principas	Subjektai šio įstatymo nustatyta tvarka privalo teikti duomenis ar suteikti prie jų prieigą, išskyrus šio įstatymo 28 straipsnio 11 dalyje nurodytus atvejus, taip pat jeigu kiti Lietuvos Respublikos įstatymuose, tiesiogiai taikomuose Europos Sąjungos teisės aktuose ar Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nenustatyta kitaip.	Alternatyva I ir Alternatyva II Vadovaujantis Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašu, VDVIS kaupiami valstybės duomenys teikiami vadovaujantis OSVDVĮ 21 str. 1 d. nustatytais duomenų naudojimo tikslais.
9.	Duomenų vietos neribojimo principas	Lietuvos Respublikos įstatymuose ar kituose teisės aktuose draudžiama nustatyti bet kokią reikalavimą, pagal kurį duomenys turi būti tvarkomi Lietuvos Respublikos teritorijoje arba kuris trukdo duomenis tvarkyti bet kurioje kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje ir (ar) Europos ekonominės erdvės valstybėje. Nustatytas duomenų vietos neribojimo principas netaikomas tik laikantis šio įstatymo 44 ir 45 straipsniuose nustatytos tvarkos ir tik tais atvejais, kai tai pateisinama valstybės saugumo, gynybos ar visuomenės saugumo tikslais, laikantis 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2018/1807 dėl laisvo ne asmens duomenų judėjimo Europos Sąjungoje pagrindų įtvirtinto proporcingumo principo.	Alternatyva I Agentūra nedisponuoja atitiktą principui pagrindžiančia informacija. Alternatyva II VDVIS veikia licencijuotos duomenų valdymo platformos Palantir Foundry pagrindu kartu su platformos licencija įsigytoje debesijos infrastruktūroje, kuri yra realizuota Amazon Web Service (AWS) debesijos paslaugų infrastruktūroje Europos Sąjungoje.
10.	Saugojimo laikotarpio apribojimo principas	Informacinėje sistemoje tvarkomi duomenys turi būti saugomi ne ilgiau, negu būtina subjektui atliekant teisės aktų nustatytas funkcijas. Duomenis galima saugoti ilgesnį laikotarpį, jeigu jie tvarkomi siekiant juos archyvuoti dėl viešojo intereso, istorinių, statistinių ir kitų tyrimų bei reikšmingo valstybės dokumentinio paveldo išsaugojimo tikslais.	Alternatyva I Agentūra nedisponuoja atitiktą principui pagrindžiančia informacija. Alternatyva II VDVIS kaupiami valstybės duomenys saugomi VDVIS nuostatuose (žr. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/18bbdd248fbd11eea791d94269904d9b?jfwid=1bfnej3a5) nustatytais terminais.
Informacinių sistemų valdymo ir tvarkymo principai (VIIVĮ 5 str. 2 d.)			
1.	Skaitmeninės transformacijos principas	Subjektai, naudodamiesi informacinių sistemų, IT platformų ir IT priemonių teikiamomis galimybėmis ir siūlomomis naujovėmis, turi nuolat ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip skaitmenizuoti, tobulinti ar optimizuoti savo veiklą ir spręsti jos vykdymo problemas, kad veikla ir atliekamos funkcijos atitiktų nuolat besikeičiančius politinės, ekonominės, socialinės ir technologinės aplinkos reikalavimus ir leistų pasiekti suplanuotus rezultatus.	Alternatyva I Naujovių taikymą ir diegimą užtikrina Informacinės visuomenės plėtros komitetas. Alternatyva II Atnaujinimai vykdomi nuolat licencijos tiekėjo.

2.	Saugumo principas	Saugumo reikalavimų užtikrinimas yra neatsiejama informacinių sistemų, IT platformų ir IT priemonių projektavimo, kūrimo, veikimo, naudojimo ir tobulinimo dalis. Saugumas turi būti pagrindinis subjektų keliamas reikalavimas projektuojamoms, kuriamoms ar tobulinamoms informacinėms sistemoms, taip pat įsigyjamoms IT platformoms ir IT priemonėms. Šis principas įgyvendinamas nuo pat projektavimo etapo pradžios, siekiant sumažinti ar išvengti galimų saugumo spragų prieš pradedant eksploatuoti informacinę sistemą ar naudoti IT platformas ir IT priemones. Subjektai turi siekti, kad jų informacinės sistemos, IT platformos ir IT priemonės būtų saugios naudotis nuo pat pradžios, be jokių papildomų nustatymų ir saugumo užtikrinimo priemonių mokesčių.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS sauga užtikrinama vadovaujantis Agentūros informacijos saugumo valdymo sistemos vadovu ir sistemos duomenų saugos nuostatais, o Agentūros informacijos saugumo valdymo sistema yra sertifikuota pagal ISO/IEC 27001 standartą. Plačiau: https://vda.lrv.lt/lt/asmens-duomenu-apsauga/informacijos-saugumas/
3.	Planavimo principas	Turi būti planuojami informacinių sistemų steigimo, kūrimo ir tvarkymo terminai, finansiniai ir žmogiškieji ištekliai, reikalingos teisinės, organizacinės, programinės ir techninės priemonės.	Alternatyva I ir Alternatyva II OSVDVĮ 25 str. 3 d. nustato, kad Valstybės duomenų valdymo platforma (kurios pagrindu veikia VDVIS) finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. VDVIS darbai finansuojami per Valstybės duomenų valdysenos programą.
4.	Nedubliavimo principas	Subjektai, kurdami ir plėtodami valstybės informacinius išteklius, negali pakartotinai kurti kitų subjektų jau sukurtų informacinių sistemų, jų komponentų ar IT platformų. Šis principas suteikia galimybes subjektui naudotis kitų subjektų sukurtomis informacinėmis sistemomis, jų komponentais ar IT platformomis, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS alternatyva šiuo metu neegzistuoja nei teisiniu, nei technologiniu aspektu.
5.	Integracinio sąsajumo principas	Turi būti kuriami efektyvūs technologiniai sprendiniai, užtikrinantys tinkamą duomenų teikimą, gavimą ir mainus tarp įvairių informacinių sistemų ir sudarantys subjektui sąlygas naudotis kitų subjektų valdomais ir (ar) tvarkomais valstybės informaciniais ištekliais, kurių reikia sprendžiant subjektui priskirtus valdymo uždavinius ir gerinant asmenų aptarnavimą	Alternatyva I Šiuo metu valstybės duomenų centre informacinių sistemų integracinio sąsajumo principas neužtikrinamas. Informacinės visuomenės plėtros komitetas pradėjo įgyvendinti projektą „Duomenų valdymo modelio sukūrimas“, kurio tikslas – parengti ir pradėti taikyti valstybės informacinių išteklių duomenų architektūros valdymo infrastruktūros veiklos, valdysenos modelius ir sukurti centralizuotai valdomas technines priemones, įgalinančias informacinių sistemų sąveikumą. Projekto pabaiga – 2026 m. balandžio 30 d. Alternatyva II Viena iš VDVIS funkcijų – užtikrinti valstybės duomenų gavimą ir teikimą OSVDVĮ 21 str. 1 d. nustatytais duomenų naudojimo tikslais (VDVIS nuostatų 9.3 p). Technologiniai sprendimai, naudojami VDVIS,

			nurodyti Valstybės duomenų valdymo platformos veikimo ir naudojimo sąlygų tvarkos aprašo 1 priede (žr. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d6ddd361cfb711ed9978886e85107ab2/asr).
6.	Prieinamumo ir nediskriminavimo principas	Valstybės informacinius išteklius siekiama kurti taip, kad prireikus jais galėtų naudotis visi fiziniai asmenys, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos ar kitų požymių.	Alternatyva I ir Alternatyva II Vadovaujantis Valstybės duomenų gavimo, tvarkymo ir teikimo tvarkos aprašu, VDVIS kaupiami valstybės duomenys teikiami OSVDVĮ 21 str. 1 d. nustatytiems tikslams, neatsižvelgiant į fizinių asmenų demografinius ar socialinius požymius. Valstybės duomenų valdymo platformos veikimo ir naudojimo sąlygų tvarkos aprašas.
7.	Atvirumo principas	Subjektai turi įvertinti atvirų formatų ir standartų, atvirojo kodo programinės įrangos panaudojimo galimybes, juos taikyti ir naudoti, kurdami ir plėtodami informacines sistemas, IT platformas ar pasirinkdami IT priemones.	Alternatyva I ir Alternatyva II Valstybės duomenų valdymo platforma naudoja lengvai keičiamą ir plečiamą architektūrą: ji veikia kaip ekosistema, prie kurios galima pridėti naujas sistemas, funkcionalumus ar kitokius plėtinius Platformos naudotojo poreikiams augant arba technologijoms keičiantis (Valstybės duomenų valdymo platformos veikimo ir naudojimo sąlygų tvarkos aprašo 1 priedo 2 p.).
8.	Funkcinio suderinamumo principas	Informacinės sistemos ir IT platformos kuriamos taip, kad tenkintų subjekto teisės aktų nustatytų funkcijų atlikimo poreikius ir būtų tinkamos teikti paslaugas kitų subjektų atliekamų analogiškų funkcijų poreikiams tenkinti.	Alternatyva I ir Alternatyva II VDVIS tikslas – užtikrinti statistinės informacijos rengimą ir valstybės duomenų tvarkymą OSVDV įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nustatytais tikslais bendroje techninėje, organizacinėje ir fizinėje aplinkoje ir sudaryti galimybę gauti valstybės duomenis vieno langelio principu (VDVIS nuostatų 5 p.).
9.	Technologinio neutralumo principas	Neturi būti skatinamas ar diskriminuojamas konkrečių gamintojų ar tiekėjų informacinių technologijų sprendinių pasirinkimas ir naudojimas.	Alternatyva I ir Alternatyva II Platformos licencija įsigyta, atlikus rinkos konsultaciją ir viešo tarptautinio pirkimo procedūras 2020 m III ketv.
10.	Patogaus naudojimo principas	Fiziniams ir juridiniams asmenims, kitoms organizacijoms ar jų administracijos padaliniais užtikrinama galimybė patogiai naudotis administracinėmis ar viešosiomis paslaugomis, teikiamomis elektroniniu būdu, sudaromos sąlygos teikti nuomonę ir pasiūlymus dėl jų tobulinimo.	Alternatyva I ir Alternatyva II Prisijungus prie VDVIS pateikiami mokymai įvairaus lygio naudotojams, išsami dokumentacija, Agentūros kanalas konsultacijoms ir pagalbos tarnybos paslaugos.